

Runer frå utgravingane i Trondheim bygrunn 1971–94

Med eit tillegg av nyfunne innskrifter elles frå byen (N774–N894)
Av Jan Ragnar Hagland

(Manus til "Norges Innskrifter med de yngre Runer" (NlyR) bind 7)

KJØPMANNSGATA 20-26 (FOLKEBIBLIOTEKSTOMTA)

EIGARINNSKRIFTER. a. Merkelappar.

[784] N-26714 (Tidlegare omtala: Hagland 1988a: 147, 156; 1988b: 19, 22; 1988c: 48, 60; 1989: 92; 1990b: 18, 21 – Seim 1991b: 26).

Innskrifta står på eit eigarmerke av tre, spisst i den eine enden med innskorne hakk for feste på motsett side ut mot båe endane. Merket er 119 mm langt og har eit tverrsnitt på 15-16 x 5 mm. Funnet vart gjort i 1975, i felt FH i hovudfase 6/7, som kan tidfestast til tida mellom ca. 1150 og 1225.

Det er runer på båe breisidene, side a og b. Innskrifta på side a startar i breiaste enden av merket og fyller flata fram til fremre innskorne hakk. Ho er 33 mm lang og runene 10-18 mm høge. På side b startar innskrifta eit stykke nede i fremre hakk og fyller mesteparten av flata vidare attanom det. Ho er 60 mm lang og runene 10-18 mm høge. På grunn av dei innskorne hakka får runene litt ulik høgd. R. 1 (**b**) har lukka bogar. R. 3 og 5 (**r**) på side a har òg lukka bogar, med kvist frå boge og ned utan kontakt med staven. Nedre del av bogen på r. 5 er borte på grunn av skade i veden, men runa har etter alt å dømma hatt same form som r. 3. R. 4 (**p**) har boge som spenner over så godt som heile lengda av staven. R. 3 på side b kan vera retta, kanskje frå **r**. Mellom r. 3 og 4 er det eit merke i veden av heilt annan kvalitet og farge enn føregåande og følgjande rune, men nesten med same høgd som runene på kvar side. Merket kan ikkje sjåast som del av innskrifta, truleg er det eit pressmerke i veden. R. 5 og 10 på same side har lukka bogar likeins som r. 3 og 5 på side a. R. 8 har tydeleg punktering i enden. Det er ingen tvil om lese måten på noko punkt av innskrifta.

B 1 R D R 1

a) **b a r p r a**

* 1 1 1 1 R 1 1 1 1 R

b) **h a l l k r i m s o n r**

Bárðr á Hallgrímssonr. `Bård Hallgrímsson eig'.

Eigarinnskrifter med tilleggsbestemming av personnamnet er nokså sjeldsynte i tilfanget av merkelappar både frå Bergen og Trondheim. Til saman er det berre tale om 7 tilfelle, 4 frå Bergen (2 usikre) og 3 frå Trondheim. Av desse har 6 eigarformular med verbet *eiga*.

Påfallande i den samanhengen er variasjonen i plassering av verbet. Liksom N 794 nedanfor har innskrifta her den vanlege eigarformularen (*Bárðr á*) på ei side av merket og tillegget til namnet på den andre, i dette tilfellet patronymikonet *Hallgrímssonr* som rimelegvis her må oppfattast som apposisjon til mannsnamnet på motsett side. Den tredje innskrifta frå Trondheim med patronymikon (N785) har heile innskrifta på ei side (sjå nedanfor) og verbet i spisstilling. Dei to frå Bergen med patronymikon (N704 og 713) har derimot verbet til slutt etter namnetillegget: *Halldórr Kárssonr á* og *Lucia Grímsdóttir á*. Lesemåten av dei to andre innskriftene frå Bergen (N672 og 749) er uvisse, men den første har i alle fall verbet til slutt, dersom det er eit tilnamn vi har å gjera med der, og den andre ser ut til å mangla verb.

Det er elles påfallande at båe innskriftene frå Trondheim med patronymikon har det til same mannsnamnet: *Bárðr*. Den andre av desse (N785) høyrer med til ei gruppe lausfunn som ikkje kan daterast arkeologisk på same måten som denne innskrifta. Det er difor ikkje råd å seia noko sikkert om dei er samtidige eller ei, men ein nærliggjande tanke er likevel at det her kunne vera tale om to medlemmer av eitt og same skipsmannskap, og at det har skapt eit behov for tillegg av patronymikon.

Namnet *Bárðr* er vanleg både i Noreg og på Island i heile mellomalderen. *Hallgrímr*, er derimot helst avgrensa til islandsk namneskikk etter det kjeldemateriale som finst for den perioden som her er aktuell. Det er elles ikkje kjeldegrunnlag for namnet i norsk bruk før på 1300-talet (Lind 1905-15: 465f).

Innskrifta har elles runologiske drag som peikar i litt ulik retning i høve til den arkeologiske dateringa av funnkonteksten. Ho har såleis upunkttert **k** for /g/ i *Hallgrímr*, og isolert sett kunne det seiast å peika attover i tid. Manglande punktering i eit slikt tilfelle kan likevel ikkje tilleggjast alt for stor vekt. Viktigare synest det å vera at det er nytta dobbeltskriving av **l** for lang /l/ (side b, r. 2 og 3). Dette blir vanlegvis oppfatta som påverknad frå ortografien i skrift med latinske bokstavar og rekna for å vera eit fenomen som kjem inn i runeskrift på 1200-talet.